

Spomini na moje delo v Slovenskem šolskem muzeju

Za muzej sem prvič slišala pozimi leta 1963. Na radiu so omenili razstavo Pouk kemije, ki je bila takrat v muzeju. Kmalu potem se je v časopisu znašel razpis za delovno mesto bibliotekarja. Javila sem se in bila sprejeta. Baje je bilo kar nekaj interesentov za to mesto, mene pa je rešilo, da sem malo pred tem obiskovala knjižničarski tečaj v Narodni in univerzitetni knjižnici in si tako pridobila nekaj znanja s tega področja.

Prišla sem najprej na razgovor k ravnatelju muzeja Francetu Ostanku. Med drugim je dejal tudi, da se pri njih nič ne kregajo niti ne pogovarjajo o zasebnih zadevah. Ker me še ni poznal, nikakor ni mogel vedeti, da ta pogoja še preveč izpolnjujem. Že kmalu potem mi je rekel, da se premalo pogovarjam.

Šele mnogo let kasneje sem se spomnila, da sem se z muzejem srečala že zelo zgodaj. Na Osnovno šolo Ledina sem hodila v tretji in četrti razred. Nekoč sem se med poukom slabo počutila in učiteljica me je poslala na hodnik. Zašla sem v drugo nadstropje in zagledala hodnik, na katerem si je manjša skupina ljudi ogledovala neke panoje. O muzeju nam v šoli takrat niso nič povedali, tudi ogledali si ga nismo nikoli.

V knjižnici je bila takrat zaposlena šest let mlajša knjižničarka. Dobro sva se razumeli in tikali, vendar je čez en mesec odšla na drugo delovno mesto. Polagoma sem se seznanjala z muzejskim gradivom. Videla sem mnogo knjig, ki so jih na fakulteti tako potrebovali, a so bile vedno izposojene.

Na pobudo ravnatelja Ostanka sem že kmalu začela proučevati žensko šolstvo na Slovenskem. Sprva sem pisala o posameznih učiteljicah, nato pa napisala daljšo razpravo za Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete. Izšla je v četrtem in petem letniku. Ob gradivu za to razstavo sem obiskala tudi tri starejše gospe, in sicer učiteljici Polono Fatur in Marijo Sodnik ter profesorico Marijo Wirgler.

Leta 1970 sem pripravila svojo prvo razstavo Žensko šolstvo na Slovenskem in ob njej katalog in več člankov za posamezne slovenske revije. Ravnatelj je naprosil tedanjo političarko Lidijo Šentjunc, da bi odprla razstavo. Nekaj dni pred odprtjem si jo je prišla ogledat in dejala, da bo prevzela to vlogo, ker je razstava zgodovinska in ni AFŽ. Dr. Vlado Schmidt je ob tej priložnosti dejal, da bi bil to lahko doktorat, vendar se zanj nisem odločila. Kasneje sem še posebej pisa-

la o Društvu slovenskih učiteljic, o prvih slovenskih maturantkah, o zgodovini uršulinskih šol pri nas, leta 2000 pa o izobraževanju in delovanju ljubljanskih učiteljic.

Precej sem pisala tudi o slovenskih mladinskih listih in v zvezi s to tematiko pripravila razstavo o Vrtnu in o Mladinski matici. Pri tej zadnji se mi je tudi zgodilo nekaj zanimivega. Pri fotografijah oseb na razstavi mi je manjkal podatek o smrti Rada Gruma. France Ostanek mi je svetoval nekega učitelja, ki je bil njegov prijatelj. Klicala sem ga po telefonu, povedal mi je, da je bil res njegov prijatelj, ne ve pa, kdaj je umrl. Iz Učiteljskega tovariša sem razbrala, da se je veliko družil z Ivanom Michlerjem. Z očetom, ki je poznal njegovo ženo, sva odšla k njim na Vrhniko. Oba z ženo sta poznala Gruma, a kdaj je umrl pa nista vedela. Ostanek je spet izbrskal nekega učitelja iz Šiške, ki je vedel, kje stanuje njegova vdova. Šla sem k njej. Najprej se je ob spominu na moža zjokala, nato mi je malo več povedala o njem in seveda tudi letnico smrti. Kmalu nato sem obiskala družinski grob na Žalah. Ko sem hotela oditi, mi je korak zastal. Dve vrsti za našim grobom je bil grob Rada Gruma z letnico smrti.

Ko sem to povedala v muzeju, mi je kolega Andrej rekel: »Prav ti je, ko premalokrat prideš na pokopališče!«

Pripravila sem tudi razstavo o izobraževanju odrasle mladine in kasneje v sodelovanju z Jurijem Jugom tri daljše razprave o tej tematiki. Zadnja razstava, ki sem jo pripravila, je bila leta 2002 ob 100. obletnici rojstva dolgoletnega ravnatelja muzeja Franceta Ostanka. Pripravili smo tudi posebno številko naše revije, ki se je takrat že imenovala Šolska kronika. Zanj sem pripravila njegovo bibliografijo. Z bibliografijo sem se začela ukvarjati že kmalu. Sodelovala sem z njo pri razstavnih katalogih o prometni vzgoji, likovni vzgoji, gimnazijah, šolskih stavbah, partizanskem šolstvu in pri šolski telesni vzgoji. V knjižni obliki so izšle tri: Popotnik, Slovenski učitelj in Učiteljski list. Z bibliografijami o slovenskem šolstvu v posameznih obdobjih sem sodelovala tudi v Zbornikih za zgodovino šolstva in prosvete in v muzejskih katalogih ob 70- in 80-letnici Slovenskega šolskega muzeja.

Ob jubilejih in smrti sem pisala o Štefanu Kúzmiču, Ivanu Bertonclju, dr. Vladu Schmidtu, Francetu Ostanku, dr. Dragu Stepišniku, Miroslavu Kokolju, Albertu Žerjavu, Jožetu Jurančiču, Milošu Jankoviću in Vincencu Žnidarju. Pisala sem tudi o Petru Musiju, Antonu Martinu Slomšku in Pavlu Fleretu, o katerem sem pripravila razstavo.

Nekaj let sem za Prosvetnega delavca pripravljala pregled novih pedagoških knjig in krajše zapise iz naših pedagoških revij. Pisala sem gesla za Slovenski biografski leksikon, Enciklopedijo Slovenije, Slovensko kroniko 19. stoletja, Leksikon pisaca Jugoslavije in Pedagoško enciklopedijo.

Večkrat so nam ponudili za knjižnico šolske knjige. Pregledovala sem jih po stanovanjih, podstrehah in kleteh. Dokler sem bila zaposlena, smo knjige izposojali na dom. Zaradi nerednega vračanja knjig sem večkrat morala na obisk k zamudnikom. Včasih bliže, včasih pa tudi v Polje in Študentsko naselje. Ti obiski niso bili prijetni in prav oddahnila sem si, ko je ta posel prevzela naša kurirka.

V isti stavbi na Poljanski je deloval Zavod za šolstvo, takrat še pod imenom Zavod za napredek šolstva. Njihovi uslužbenci so večkrat prišli v našo knjižnico in na naše razstave, tako da sem jih precej poznala. Tudi pri njih so imeli manjšo knjižnico, v kateri so naročali novejšo gradivo. Z njihovo knjižničarko sva zelo dobro sodelovali.

Leta 1984 smo se selili. S kolegico Marjeto sva hodili v bližnjo trgovino, kjer so nama dajali prazne škatle, kamor smo spravljali knjige, vendar so bile premajhne. Moj prijatelj je bil takrat zaposlen v tovarni Velana in je poskrbel, da smo dobili velike škatle, kamor smo potem spravili vse knjige. Tako sem se znašla v stavbi, kjer sem obiskovala nižjo gimnazijo. Ko smo bili še na Poljanski cesti, so nas nekoč prišli snemat s televizije. Snemanje je vodila Jovita Podgornik, ki je bila pred tem svetovalka za slovenski jezik. S kolegom Gvidom sva bila precej nesrečna, a nisva mogla ugovarjati. Edino, kar sva lahko storila, je bilo, da sva, ko so naju snemali, zapustila prostor. Navzoča sta bila pa ves čas France Ostanek in takratna ravnateljica Slavica Pavlič. Kolega Gvido je dejal, da se mu je zdelo, da vanj svetita še dodatna reflektorja. Nekaj so nam tudi plačali, a je Gvido rekel, da bi raje on plačal njim, da bi ga pustili pri miru.

Kar nekaj let sem sodelovala z Zvezo prijateljev mladine. Bila sem v komisiji za ocenjevanje pionirskih glasil in ob srečanjih dopisnikov pripravljala razstavo. Srečanja so bila vsako leto v drugem kraju. V sedemdesetih letih sem hodila na seje Zbora združenega dela v Mestno gledališče. Bili smo iz kulturnih ustanov v občini center. Tam je seje vodil igralec Marko Simčič, za njim pa igralka Jožica Avbelj. Tajnica je bila Anica Šinkovec, tudi amaterska igralka. Najhuje je bilo, ko je bilo treba izbrati kandidata za sejo na Magistratu. Tega smo se vsi otepali, kolikor se je dalo. Nekoč sem le prišla na vrsto in morala na tisti seji prebrati, kar so mi napisali. Bilo je precej ostro, tako da je predsedujoči nekajkrat dvignil glavo. V Mestnem gledališču smo morali tudi kdaj voditi sejo. Tudi to sem opravila in se hvalila, da sem nastopila z Markom Simčičem in Anico Šinkovec. Jožica Avbelj je bila zelo ljubezniva in nas je kdaj tudi povabila na kavo.

Ljubljanski muzeji smo imeli svojo sindikalno podružnico. Eno obdobje sem bila tajnica. Takrat sem pozimi leta 1970 odšla na štiridnevni seminar, ki so ga organizirali sindikati. Stanovali smo v Grobljah pri Domžalah, predavanja so bila dopoldne in popoldne s kratkim odmorom po kosilu. Po večerji smo plesali.

V muzeju smo bile neko obdobje zaposlene štiri ženske, tako različne, kot je

sploh mogoče. Nismo se razlikovale le po telesni teži in višini, ampak še bolj po temperamentu in načinu življenja. Ko so v muzej začeli prihajati mladi sodelavci, se je tudi ozračje spremenilo. Prejšnji uradni odnosi so postali sproščeni, mnogi smo si postali ne samo sodelavci, ampak tudi dobri prijatelji. Zato se tudi po upokojitvi rada vračam v muzej in napišem kaj za Šolsko kroniko, ki jo spremljam že od začetka.

Tatjana Hojan